

University of Qom
Faculty of Literature and Humanities

Journal of research in instructional methods Online ISSN: 1074-2981

Homepage: <https://jlib.ut.ac.ir/>

Investigating the Effectiveness of Teaching Philosophy to Children in the Development of Life Skills (Stress Management and Emotion Management) of Elementary School Students

Maryam Rezaei¹, Ali Shiravani Shiri² & Yasin Raouf³

1. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. m_rezaee@cfu.ac.ir

2. Corresponding author, Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. ali_shiravani@cfu.ac.ir

3. M.A. in Educational Sciences, Farhangian University, Iran. yasinraouf1996@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 2025-01-09

Received in revised form
2025-02-06

Accepted 2025-01-10

Published online 2025-05-29

Keywords:

teaching philosophy for
children, stress management,
emotion management, life
skills.

ABSTRACT

The present study was conducted with the aim of investigating the effect of philosophy education for children on life skills (stress management and emotion management) in fifth- grade male students. This study was a semi-experimental study in terms of its practical purpose and design in the form of pre-test-post-test with a control group. The statistical population included all fifth grade male students of Zarindasht schools in the academic year of 1401-1402 in the number of 1000 people. Using the multi-stage cluster sampling method, an elementary school was selected, and 60 of its students were randomly assigned to two experimental (30 people) and control (30 people) groups. The tools of data collection in this research were two standard stress management questionnaire (Kobin et al., 1990) as well as emotion control one by Williams et al. (1997). Descriptive and inferential statistics (covariance analysis method) were used to analyze the data. The findings show that teaching philosophy to students has a positive effect on stress and emotion management. Therefore, it can be concluded that teaching philosophy to children has increased life skills in terms of stress management and emotion management in fifth-grade elementary students. Considering the positive effect of teaching philosophy to elementary school students in the direction of stress and emotion management as two basic life skills, it is suggested to design and use stories with the theme and method of teaching philosophy in educational programs in the field of lesson planning in relation to the curriculum content of elementary schools.

How To Cite: Rezaei, M. & et al. (2025). Investigating the Effectiveness of Teaching Philosophy to Children in the Development of Life Skills (Stress Management and Emotion Management) of Elementary School Students, *Journal of Research in Instructional Methods*, 3 (2), 39-52. <https://doi.org/10.22091/jrim.2025.12087.1181>

© The Author(s)

DOI: <https://doi.org/10.22091/jrim.2025.12087.1181>

Publisher: University of Qom

Introduction

Life skills are "skills that lead to improving the mental health of people in the community, enriching human relationships, and increasing health and healthy behaviors at the community level". They also enable a person to effectively face the demands and struggles of life" (Fazal Alizadeh & Masoumi Fard, 2019). Teaching philosophy as a suitable method for the all-round development of a child has been the focus of educational thinkers for several decades, and with the help of this educational program, life skills can be cultivated. Life skills require thinking and judgment, which, in turn, will be possible from teaching philosophy (Shah Mohammadi, 2023). Lipman argued that if we want our children to become thoughtful adults in the future, we must encourage them to be thoughtful children. In response to the question of how to encourage children to think, Lipman writes that "this goal can be achieved by encouraging children to discuss, that is, making them talk about different aspects of things" (Fisher, 2017, p. 272). In the educational program of teaching thinking to children, stories are used because they are a suitable medium and arena for cultivating the power of creativity and thinking, as well as strengthening and directing the child's questioning characteristic (Shiravani Shiri, 2022, pp. 193-220). According to the studies conducted, no research has been conducted on teaching philosophy for children and life skills in primary schools in Zarindasht city. The main issue of this research is the answer to the question of whether teaching philosophy to children through intellectual stories has an effect on improving life skills (stress management and emotion management).

Research findings

A. In response to this research question, "Does teaching philosophy to children through intellectual stories have an effect on improving life skills (stress management)?", based on the findings, it can be stated that teaching philosophy to children has a positive effect on the development of stress management skills in fifth-grade male students. The results of the correlation coefficient between stress management and emotion management variables show that the correlation value in both the experimental and control groups was less than 0.8, thus confirming the assumption of correlation.

B. In response to this research question, "Does teaching philosophy to children through intellectual stories have an effect on the development of emotion management skills in fifth grade male students?", based on the findings, it can be stated that teaching philosophy to children has a positive effect on the development of emotion management skills in fifth grade male students.

Conclusion

The results of the research generally showed that teaching philosophy to students had a positive effect on stress and emotion management. Therefore, it can be concluded that teaching philosophy to children has increased life skills in terms of stress management and emotion management in fifth-grade elementary students. In the explanation of these findings, it can be said that philosophizing, as a way to cultivate the power of thought, thought, and taste, helps children to analyze and interpret their unknown world with a more open mind and with logical arguments. When students participate in philosophy classes, they learn different thinking and speech analysis skills, strengthen their philosophical mentality, and think about the phenomena around them with a contemplative view. Considering the fact that children spend most of their time in the school environment, philosophy education programs for children in schools have been suggested as an opportunity to promote well-being and increase the satisfaction of basic psychological needs while preventing the development of negative mental health indicators such as anxiety, depression, anger, and aggression.

Stories are a useful tool in teaching philosophy to children. Therefore, a story can provide an opportunity for children to start a philosophical conversation. Adults can ask children philosophical questions while reading aloud. Stories, along with deep questions, can inspire children and enhance their

creativity and imagination. Adults can add their own "philosophical questions" to "classic" stories and fables or use special children's books to discuss philosophy with children (Siegmund, M., 2020).

Considering the positive effect of teaching philosophy on fifth-grade students in terms of stress and emotion management, the officials in the field of planning in connection with school lessons should include stories with the theme of teaching philosophy in the curriculum.

According to the results of the research, which showed that teaching philosophy to children has a positive effect on emotion management, it is suggested to teach the place of teaching philosophy to children and the methods of teaching philosophy to children by holding in-service courses for teachers. According to the results obtained that teaching philosophy for children has a positive effect on life skills (stress management and emotion management), by holding educational workshops for parents, the place of teaching philosophy to children and the methods of teaching philosophy should be taught.

References

- Fazaalizadeh, S. & Masoumi Fard, M. (2019). *How to realize life skills in primary education curricula*. The Second National Conference on New Findings of Teaching-Learning in Primary Education
- Fisher, R. (2017). *Teaching thinking to children* (M. Safai Moghadam & A. Najarian, Trans.). Gozen Publications.
- Siegmund, M. (2020). *Philosophy for Children*. Grandpa Carl the Owl and his Grandson Nils the Owl, Norderstedt.
- Shahmohammadi, N. (2020). A Review of Effectiveness of Teaching Philosophy to Children on Critical Thinking Skills of Sixth-Grade Students. *Thinking and Children*, 11(1), 95-116. doi: 10.30465/fabak.2020.5831
- Shiravani Shiri, A. (2023). The Role of the Story in Nurturing and Strengthening the Child's Questioning Skills. *Journal of Children's Literature Studies*, 13(2), 193-220. doi: 10.22099/jcls.2021.39417.1854.

شناسایی بررسی اثربخشی آموزش فلسفه به کودکان در رشد مهارت های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) دانش آموزان دوره ابتدایی

مریم رضایی^۱، علی شیروانی شبیری^۲ و یاسین رئوف^۳

۱. استادیار، گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. m_rezaee@cfu.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. ali_shiravani@cfu.ac.ir

۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، ایران. yasindraouf1996@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۳/۰۸

کلیدواژه ها:

آموزش فلسفه برای کودکان، مدیریت استرس، مدیریت احساس، مهارت های زندگی.

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزش فلسفه برای کودکان بر مهارت های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) در دانش آموزان دوره ابتدایی انجام شد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و طرح پژوهش نیمه آزمایشی به صورت پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی مدارس شهرستان زرین دشت در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به تعداد ۱۰۰۰ نفر بود. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، یک مدرسه ابتدایی انتخاب شد و ۶۰ نفر از دانش آموزان آن به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۳۰ نفر) و کنترل (۳۰ نفر) قرار گرفتند. ابزار جمع آوری داده ها در این پژوهش، دو پرسش نامه استاندارد مدیریت استرس (کوبین و همکاران، ۱۹۹۰) و کنترل عواطف ویلیامز و همکاران (۱۹۹۷) بود. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی (روش تحلیل کوواریانس) استفاده شده است. یافته ها نشان می دهد که آموزش فلسفه به دانش آموزان تأثیر مثبتی بر مدیریت استرس و مدیریت احساس دانش آموزان داشته است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که آموزش فلسفه به کودکان باعث افزایش مهارت زندگی در بعد مدیریت استرس و مدیریت احساس در دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شده است. با توجه به تأثیر مثبت آموزش فلسفه به دانش آموزان ابتدایی در جهت مدیریت استرس و احساس به عنوان دو مهارت اساسی زندگی، پیشنهاد می گردد در حیطه برنامه ریزی درسی در ارتباط با محتوای درسی مدارس ابتدایی، داستان هایی با مضمون و روش آموزش فلسفه در برنامه های آموزشی طراحی و استفاده شود. با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد آموزش فلسفه به کودکان در مدیریت احساس تأثیر مثبت دارد، پیشنهاد می شود با برگزاری دوره های ضمن خدمت برای معلمان، جایگاه آموزش فلسفه به کودکان و روش های آموزش فلسفه برای کودکان آموزش داده شود.

استاد: رضایی، مریم و همکاران. (۱۴۰۴). شناسایی بررسی اثربخشی آموزش فلسفه به کودکان در رشد مهارت های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) دانش آموزان دوره ابتدایی، پژوهش در روش های آموزش، ۳ (۲)، ۵۲-۳۹. <https://doi.org/10.22091/jrim.2025.12087.1181>

© نویسندگان.

DOI: <https://doi.org/10.22091/jrim.2025.12087.1181>

ناشر: دانشگاه قم

مقدمه

مهارت‌های زندگی «به مهارت‌هایی گفته می‌شود که به ارتقای بهداشت روانی افراد جامعه، غنای روابط انسانی، افزایش سلامت و رفتارهای سلامتی در سطح جامعه منجر می‌گردند. همچنین فرد را قادر می‌سازند تا به‌طور مؤثر با مقتضیات و کشمکش‌های زندگی روبه‌رو شود» (Fazaalizadeh, & Masoumi Fard, 2019). با وجود تغییرات عمیق فرهنگی در شیوه‌های زندگی، بسیاری از دانش‌آموزان در رویارویی با مسائل زندگی فاقد مهارت‌ها و توانایی‌های لازم هستند و آموزش‌های سنتی و مرسوم در قالب یادگیری‌های درون‌مدرسه‌ای نتوانسته‌اند آن‌ها را در حل مسائل زندگی یاری کنند (Barani, 2024). شناخت مهارت‌های زندگی در کمک به افراد برای بهبود ارتباطات، شناخت، آموزش مهارت‌ها و بهبود زندگی کارآمد مؤثر است. «مهارت‌های زندگی تأثیر مثبتی بر حل مسئله، ارتباط مؤثر و سازگاری با استرس دارد» (Winarsunu Tulus et al., 2023). یکی از ابعاد مهارت‌های زندگی مشتمل بر مهارت‌های خودمدیریتی و مهارت‌های اجتماعی است. مهارت‌های خودمدیریتی دربرگیرنده توانایی تصمیم‌گیری و حل مسئله، اطلاع از آثار اجتماعی و مقابله در برابر آنها، مواجهه با اضطراب، افسردگی، خشم، ناکامی، تعیین هدف، خودرهبی و خودتقویت‌دهی است. درحال حاضر و با توجه به شرایط کنونی زندگی در جوامع مختلف، یکی از متغیرهایی که برای نسل نوجوان بسیار مهم به نظر می‌رسد، مشکلات بین‌فردی است. مهارت‌های زندگی بر این اصل استوار است که کودکان حق دارند که توانمند شوند و باید بتوانند از خود و منافع خود در برابر چالش‌های زندگی دفاع کنند و همچنین می‌توانند زمینه سازش و رفتار مفید و همچنین زندگی مثبت و با نشاط را فراهم کنند. با این حال، علی‌رغم تغییرات عمیق فرهنگی در سبک زندگی، بسیاری از دانش‌آموزان فاقد مهارت‌های لازم برای رویارویی با مسائل زندگی هستند. واقعیت‌های پژوهشی گویای آن است که آموزش فلسفه برای کودکان بر مهارت‌های زندگی و از آن جمله «تفکرانتقادی و مؤلفه‌های آن خلاقیت، تعهد، بالندگی تأثیر معناداری دارد» (Shahmohammadi, 2020, 95-116). فراگیری مهارت‌های زندگی در ابعاد مدیریت استرس و مدیریت احساس اگر با تغییر نگرش و تغییر رفتار همراه باشد، باعث کاهش آسیب‌های اجتماعی و به دنبال آن ارتقای سلامت روان فراگیران جامعه می‌شود. ارتقای مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی و جمعی، مهارت حل مسئله، پیشگیری از خشم و کنترل استرس از اولویت‌های برنامه مهارت‌های زندگی است (Karmi, & Mohammadkhani, 2019). افراد می‌توانند اثرات منفی استرس بر سلامت روحی و جسمی خود را کاهش دهند و کیفیت کلی زندگی خود را از طریق مدیریت مؤثر استرس افزایش دهند. تحقیقات به طور مداوم نشان داده است که «افرادی که در تنظیم احساسات ماهر هستند، استرس کمتری را تجربه می‌کنند و نتایج سلامت روانی بهتری دارند» (Rauf, 2024:45). درک اینکه چگونه تنظیم هیجان بر مدیریت استرس تأثیر می‌گذارد، می‌تواند به توسعه مداخلات مؤثر برای مدیریت استرس کمک کند. استرس فراگیر است و می‌تواند اثرات منفی قابل توجهی بر سلامت و رفاه فرد داشته باشد. با درک نقش تنظیم هیجان در مدیریت استرس، می‌توانیم راهبردهایی را برای کمک به افراد برای مدیریت بهتر استرس و کاهش تأثیر منفی آن بر زندگی‌شان شناسایی کنیم (Yunus, & Chaudhary Pankaj, 2023).

به طور کلی باید توجه داشت که آموزش فلسفه به عنوان روشی مناسب برای رشد همه‌جانبه کودک، چندین دهه است که مورد توجه متفکران تربیتی بوده و با کمک این برنامه آموزشی مهارت‌های زندگی، را می‌توان پرورش داد. چراکه «مهارت‌های زندگی نیاز به تفکر و قضاوت دارد که به نوبه خود از آموزش فلسفه امکان‌پذیر خواهد بود» (Shahmohammadi, 2020, 95-116).

هدف لیپمن در بحث آموزش تفکر به کودکان، «بهره‌گیری از سائق‌های اجتماعی کودکان و استفاده از گفت‌وگو به عنوان زمینه‌ای برای پرورش فکری آن‌هاست» (Fisher, 2018: 269). لیپمن استدلال می‌کند که اگر ما بخواهیم کودکانمان در آینده به بزرگسالانی اندیشمند تبدیل شوند، باید آن‌ها را تشویق کنیم تا کودکانی اندیشه‌ورز باشند. لیپمن در پاسخ به این پرسش که چگونه می‌توان کودکان را

به فکر کردن ترغیب کرد؟، می‌نویسد که «از طریق تشویق کودکان به بحث کردن، یعنی واداشتن آن‌ها به گفت‌وگو درباره‌ی جوانب مختلف امور می‌توان به این هدف رسید» (Ibid: 272).

اهمیت برنامه فلسفه برای کودکان در این است که با ایجاد فرصت کاوشگری جذاب پیرامون موضوعاتی که ذهن کودک را درگیر خود ساخته، علاوه بر پرورش قدرت تفکر و تعمق روی مسائل، منجر به تفکر تاملی، تفکر مشارکتی، احساس کفایت در تولید و پرورش ایده‌ها و مسئولیت‌پذیری اخلاقی می‌شود. «از آنجایی که در این برنامه پرسشگری پایانی ندارد، برخلاف روش‌های قدیمی، بر ارتباط بین معلم و دانش‌آموز تأکید می‌شود. ارتباطی که در آن معلم، ظرفیت‌های کودکان را برای افکار خلاقانه و انتقادی تخمین می‌زند» (Rauf, 2024: 14). نتایج پژوهش بارانی و همکاران گویای این واقعیت است که «آموزش فلسفه به کودکان بر رشد مهارت‌های زندگی، همدلی، رشد مهارت‌های خودآگاهی، مهارت ارتباطی، مهارت مدیریت رابطه، مهارت مدیریت استرس و احساسات، مهارت حل مسئله، مهارت داشتن هدف، مهارت تفکر خلاقانه، مهارت تصمیم‌گیری و مهارت تفکر انتقادی دانش‌آموزان ابتدایی تأثیر مثبت و معناداری دارد» (Barani, 2024: 1).

تمرینات آموزش فلسفه برای کودکان، تأثیر مثبتی بر پیشرفت مفهومی دانش‌آموزان دارد (Pala, 2022) و می‌تواند در جهت رشد و بهبود توانایی استدلال، پرورش خلاقیت، پرورش تفکر انتقادی، پرورش درک اخلاقی و ارزش‌های هنری، پرورش شهروندی و رشد میان‌فردی، پرورش توانایی مفهوم‌یابی موثر باشد (Worley, 2016)؛ همچنین اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر ابعاد رشدی کودکان و نوجوانان اثربخشی بالایی دارد (Rahimi et al, 2023). باید توجه داشت که در سال‌های اخیر پژوهش‌هایی در رابطه با ضعف آموزش و پرورش و مدارس در آموزش فلسفه به دانش‌آموزان صورت گرفته است. ناجی و محمودی در پژوهش خود با عنوان «داستان‌های فلسفی به مثابه متون درسی» نشان دادند که در برنامه فیک استفاده از داستان مزایای زیادی دارد که در کتب درسی به آن توجه نشده است (Naji, 2023 & Mahmoudi). رحیمی و همکاران در پژوهش خود با عنوان «فرا تحلیل تأثیر اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر ابعاد رشدی کودکان و نوجوانان در ایران» نشان دادند که اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر ابعاد رشدی کودکان و نوجوانان اثربخشی بالایی دارد (Rahimi et al, 2023). سرین^۱ در پژوهش خود با عنوان «تأثیر فلسفه برای کودکان و جوامع بر نگرش معلمان حفظ و نگهداری نسبت به تفکر انتقادی و درک خودکارآمدی خواندن انتقادی» نشان داد که فلسفه برای کودکان باعث افزایش معنی‌دار نگرش‌های تفکر انتقادی شرکت‌کنندگان شده است (Serin, 2023).

مینگ لام^۲ در مقاله خود با عنوان «رویکرد فلسفه برای کودکان به رشد حرفه‌ای معلمان» نشان داد که آموزش دیالوگ برای توسعه شایستگی‌ها و مهارت‌های مهم مانند خلاقیت، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های تفکر انتقادی مفید است. همچنین او اثربخشی یک برنامه فلسفه برای کودکان را در تسهیل توسعه آموزش گفت‌وگو و پرسشگری در معلمان هنگ‌کنگ ارزیابی می‌کند (Minglam, 2023). لیمن^۳ استفاده از داستان را بهترین روش برای آموزش تفکر به کودکان می‌داند. او می‌گوید: «داستان‌های من به تخته شیرجه‌ای برای گفت‌وگوهای فلسفی تعبیر شده‌اند و آنها کاملاً تعلیمی هستند» (Lipman, 2015: 154). همچنین در برنامه آموزشی آموزش تفکر به کودکان، از داستان‌ها به دلیل این که محمل و میدانگاه مناسب برای پرورش قدرت خلاقیت و تفکر و اندیشه‌ورزی و همچنین تقویت و جهت‌دهی به ویژگی پرسشگری کودک است، استفاده می‌شود (Shiravani Shiri, 2023: 193-220). باور بر این است که داستان‌ها می‌توانند مهارت‌های شناختی و توانایی پرسشگری را در کودک بالا ببرند و در نتیجه او را در ارزیابی استدلال‌ها، درک روابط علت و معلولی، کشف و تحلیل مفاهیم، و همچنین نتیجه‌گیری درست از رویدادها یاری کنند (Rashtchi, 2012). نتایج

^۱. Serin

^۲. Minglam

^۳. Lipman

پژوهش‌های گذشته نشان‌دهنده این است که آموزش فلسفه یکی از راهکارهای کارآمد در جهت حل مشکلات یادگیری است و این مهم به طور کلی در آموزش و پرورش و به طور خاص در شهرستان زرین‌دشت یک حلقه گمشده‌ای است که توجه چندانی به آن نشده است. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته تحقیقی در ارتباط با آموزش فلسفه برای کودکان و مهارت زندگی در مدارس ابتدایی شهرستان زرین‌دشت صورت نگرفته است، مسئله اصلی این پژوهش پاسخ به این سوال است که آیا آموزش فلسفه برای کودکان از طریق داستان‌های فکری بر بهبود مهارت‌های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) تأثیر دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع طرح‌های نیمه‌آزمایشی با گروه آزمایش و کنترل بود و برای اجرای آن از روش پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و کنترل انجام شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، با توجه به مکان و زمان این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مشغول به تحصیل در پایه پنجم در شهرستان زرین‌دشت در سال تحصیلی (۱۴۰۲-۱۴۰۳) بوده‌اند. تعداد جامعه آماری تحقیق ۱۰۰۰ دانش‌آموز بوده است.

نمونه آماری این پژوهش شامل ۶۰ نفر (۳۰ نفر گروه آزمایش و ۳۰ نفر گروه کنترل) از دانش‌آموزان پایه پنجم مدرسه شهید شجاعی زرین‌دشت بود. روش نمونه‌گیری این تحقیق در دسترس بود. همچنین جهت انتخاب گروه نمونه و کنترل از روش قرعه‌کشی استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش پرسش‌نامه استاندارد مدیریت استرس کوبین و همکاران (۱۹۹۰) بود، این پرسش‌نامه ۳۳ سؤالی توسط کوبین و همکاران ساخته شده و دارای هفت زیرمقیاس ایجاد خوش‌بینی، مدیریت زمان، فعالیت تفریحی، ورزش بدنی، بدن را در حالت استراحت قرار دادن، رژیم غذایی و افراد دیگر را سنگ صبور قرار دادن می‌باشد؛ همچنین از پرسش‌نامه کنترل عواطف ویلیامز و همکاران (۱۹۹۷) استفاده شد، این پرسش‌نامه ۴۲ سؤالی توسط ویلیامز، کمپل و آهرانز ساخته شده و دارای چهار زیرمقیاس فرعی خشم، خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت است.

روایی پرسش‌نامه‌ها به وسیله نظرات چند نفر از متخصصان رشته علوم تربیتی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی پرسش‌نامه‌ها با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید.

جدول (۱) نتایج آلفای کرونباخ مدیریت احساس

عوامل	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ تحقیق حاضر
ایجاد حس خوش‌بینی	۰/۶۸	۰/۷۳
مدیریت زمان	۰/۵۴	۰/۶۹
فعالیت‌های تفریحی	۰/۶۶	۰/۷۱
ورزش	۰/۵۹	۰/۵۴
بدن را در حالت استراحت قرار دادن	۰/۵۵	۰/۵۷
سنگ صبور قرار دادن دیگران	۰/۶۳	۰/۶۲
رژیم غذایی	۰/۶۹	۰/۷۶

جدول (۲) نتایج آلفای کرونباخ پرسش‌نامه مدیریت احساس

عوامل	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ پژوهش حاضر
خشم	۰/۷۳	۰/۷۷
خلق افسرده	۰/۷۶	۰/۶۶
اضطراب	۰/۷۷	۰/۷۹
عاطفه مثبت	۰/۷۴	۰/۷۸

در این پژوهش دانش‌آموزان به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۳۰ نفر) و کنترل (۳۰ نفر) قرار گرفتند و به پرسش‌نامه‌ها پاسخ دادند. بعد از انجام پیش‌آزمون، گروه آزمایش در معرض آموزش فلسفه برای کودک قرار گرفته و سپس پرسش‌نامه‌ها را هر دو گروه پاسخ دادند. در این پژوهش، جهت اجرای برنامه آموزش فلسفه به کودکان، با پنج تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه در رشته تخصصی علوم تربیتی و یک نفر در حوزه ادبیات کودک مشورت شد و داستان شازده کوچولو نوشته آنتوان دو سنت اگزوپری و ترجمه احمد شاملو انتخاب شده است. آموزش‌ها به این شرح است: در جلسه اول دانش‌آموزان را در ۹ گروه ۳ نفره قرار می‌گرفتند. در هر جلسه یک گروه به عنوان گروه مجری عمل می‌کند. ابتدا گروه مجری ۳ فصل از کتاب شازده کوچولو را می‌خواند و سپس گروه‌های دیگر سوالاتی مفهومی و معنادار در مورد این ۳ فصل می‌پرسیدند که گروه مجری باید به آن‌ها پاسخ می‌داد. معلم در این جلسات نقش تسهیل‌کننده و البته ناظر داشت. به این صورت که در موارد مورد نیاز به گروه مجری کمک می‌کرد و در پایان هر جلسه به گروه مجری امتیاز می‌داد. لیست برنامه‌ی هر جلسه به صورت زیر است:

جلسه‌ی اول: معرفی روش کار و توجیه دانش‌آموزان، گروه‌بندی

جلسه‌ی دوم: فصل‌های ۱ و ۲ کتاب شازده کوچولو

جلسه‌ی سوم: فصل‌های ۴ و ۵ کتاب شازده کوچولو،

جلسه‌ی دهم: فصل‌های ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ کتاب شازده کوچولو

جلسه‌ی یازدهم: جمع‌بندی کتاب شازده کوچولو و تحلیل کلی کتاب توسط دانش‌آموزان + تشویق گروه‌های برتر

جهت تجزیه و تحلیل داده از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و...) و آمار استنباطی (تحلیل کواریانس) استفاده گردید.

یافته‌ها

در پاسخ به این پرسش پژوهش که "آیا آموزش فلسفه برای کودکان (فبک) از طریق داستان‌های فکری بر بهبود مهارت‌های زندگی (مدیریت استرس) تأثیر دارد؟"، بر اساس یافته‌ها، می‌توان اظهار داشت که آموزش فلسفه به کودکان در رشد مهارت مدیریت استرس در دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی تأثیر مثبت دارد. آماره توصیفی شرکت‌کنندگان در این پژوهش به صورت زیر است.

جدول (۳) نتایج آماره توصیفی شرکت‌کنندگان

گروه آزمایش	۳۰ نفر	۵۰ درصد
گروه گواه	۳۰ نفر	۵۰ درصد
جمع	۶۰ نفر	۱۰۰ درصد

جدول (۴) میانگین آزمودنی‌ها برحسب مرحله و عضویت گروهی مدیریت استرس

متغیر	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
مدیریت استرس	آزمایش	۵۷/۱۲۵۱	۰/۶۷۵۶	۹۱/۱۸۱۹	۰/۵۶۲۲۸
	کنترل	۵۵/۴۱۲۸	۰/۶۱۵۸۴	۵۵/۶۱۱۶	۰/۶۷۱۴۶

نتایج جدول (۴) نشان دهنده آن است که میانگین پس‌آزمون گروه آزمایش تغییر پیدا کرده است. اما این مقادیر در گروه کنترل در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون تغییر چندانی نکرده است.

جدول (۵) میانگین آزمودنی‌ها برحسب مرحله و عضویت گروهی مدیریت احساس

متغیر	گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
مدیریت احساس	آزمایش	۵۶/۷۱۴۹	۰/۷۳۸۸۷	۸۹/۹۷۲۱	۰/۶۱۵۸۴
	کنترل	۵۵/۱۱۳۲	۰/۷۰۲۴۷	۵۵/۶۱۱۶	۰/۷۳۴۲۷

نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد که میانگین پس‌آزمون گروه آزمایش تغییر پیدا کرده است. اما این مقادیر در گروه کنترل در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون تغییر چندانی نکرده است.

۱. بررسی پیش‌فرض‌ها (تحلیل کوواریانس)

الف. بررسی هم‌بستگی بین متغیرها

در ارزیابی هم‌بستگی بین متغیرها، میزان ضریب هم‌بستگی بین متغیرهای کمکی کوواریانس نباید بیشتر از ۰/۸ باشد. برای بررسی عدم هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای وابسته، از ضریب هم‌بستگی پیرسون استفاده شد.

جدول (۶) ضریب هم‌بستگی بین مدیریت استرس و مدیریت احساس

مدیریت استرس		مدیریت احساس	
مدیریت	هم‌بستگی پیرسون	۱	۰/۶۱۴**
استرس	سطح معناداری	۳۰	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۰	۱
مدیریت	هم‌بستگی پیرسون	۰/۶۱۴**	۰/۰۰۰
احساس	سطح معناداری	۳۰	۳۰
	تعداد	۳۰	۳۰

نتایج ضریب هم‌بستگی بین متغیرهای مدیریت استرس و مدیریت احساس نشان می‌دهد که مقدار هم‌بستگی در هر دو گروه آزمایش و کنترل کمتر از ۰/۸ است، بنابراین پیش‌فرض هم‌بستگی تأیید می‌شود.

ب. شرط همسانی واریانس‌ها با آزمون لون

برای بررسی شرط برابری واریانس‌ها از آزمون لون استفاده شده که نتایج آن در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول (۷) تست لون متغیرهای مدیریت استرس و مدیریت احساس

	F	df1	df2	Sig.
مدیریت استرس	۰/۵۱۱	۲۹	۱	۰/۴۸۷
مدیریت احساس	۲/۰۷۱	۲۹	۱	۰/۱۵۵

با توجه به داده‌های جدول شماره (۷) تساوی واریانس‌ها از لحاظ آماری معنی‌دار نبوده ($p > ۰/۰۵$) بنابراین واریانس متغیرهای وابسته دو گروه با یکدیگر تفاوت معنی‌داری ندارند و شرط برابری واریانس‌ها مورد تأیید است.

۲. همگنی شیب رگرسیون متغیرها

جدول (۸) بررسی همگنی شیب رگرسیون متغیر مدیریت استرس

منبع تغییرات	SS	Df	MS	F	Sig.
اثر تعاملی	۹۶۰/۲۰۶	۱	۹۶۰/۲۰۶	۱۰/۸۷۷	۰/۰۰۲
گروه و پیش‌آزمون	۲۱۸/۳۸۰	۱	۲۱۸/۳۸۰	۲/۴۷۴	۰/۱۲۱

همان‌طور که در جدول شماره (۸) مشاهده می‌شود در بررسی همگنی شیب رگرسیون متغیرها (مدیریت استرس و مدیریت احساس) تفاوت شیب رگرسیون معنی‌دار نیست ($0/05 > 0/112$) و در نتیجه فرض همگنی شیب رگرسیون برای اجرای آزمون تحلیل کوواریانس رعایت شده است.

جدول (۹) بررسی همگنی شیب رگرسیون متغیر مدیریت احساس

منبع تغییرات	SS	Df	MS	F	Sig.
اثر تعاملی	۹۰۰/۹۹۸	۱	۹۰۰/۹۹۸	۱۱/۲۹۵	۰/۰۰۱
گروه و پیش‌آزمون	۲۰۸/۱۷۳	۱	۲۰۸/۱۷۳	۲/۶۱۰	۰/۱۱۲

همان‌طور که در جدول شماره (۹) مشاهده می‌شود تفاوت شیب رگرسیون معنی‌دار نیست ($0/05 > 0/121$) و در نتیجه فرض همگنی شیب رگرسیون برای اجرای آزمون تحلیل کوواریانس رعایت شده است.

جدول (۱۰) نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیره مدیریت استرس

منبع تغییرات	SS	Df	MS	F	Sig.	Eta
پیش‌آزمون	۲۲۸۴/۱۶۸	۱	۲۲۸۴/۱۶۸	۲۵/۲۲۳	۰/۰۰۰	۰/۳۰۷
گروه	۱۰۹۰/۳۹۶	۱	۱۰۹۰/۳۹۶	۱۲/۰۴۰	۰/۰۰۱	۰/۱۷۴
خطا	۵۱۶۱/۸۶۵	۲۷	۹۰/۵۵۹			
کل	۳۳۹۲۰/۷۰۶۸	۳۰				

با توجه به داده‌های جدول شماره (۱۰) مقدار سطح معناداری برابر است با $0/01$ که این مقدار کوچکتر از $0/05$ است؛ بنابراین بین دو گروه آزمایش و گروه کنترل اختلاف معناداری وجود دارد. این مقادیر حاکی از آن است که آموزش‌ها تأثیر مثبتی بر مدیریت استرس دانش‌آموزان داشته است. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که آموزش فلسفه برای کودکان بر مدیریت استرس دانش‌آموزان مؤثر است.

در پاسخ به این پرسش پژوهش که «آیا آموزش فلسفه برای کودکان از طریق داستان‌های فکری در رشد مهارت مدیریت احساس در دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی تأثیر دارد؟»، بر اساس یافته‌ها، می‌توان اظهار داشت که آموزش فلسفه به کودکان در رشد مهارت مدیریت احساس در دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

جدول (۱۱) نتایج تحلیل کوواریانس تک‌متغیره مدیریت احساس

منبع تغییرات	SS	Df	MS	F	Sig.	Eta
پیش‌آزمون	۲۳۱۲/۰۷۷	۱	۲۳۱۲/۰۷۷	۲۸/۱۸۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳۱
گروه	۹۱۶/۷۱۷	۱	۹۱۶/۷۱۷	۱۱/۱۷۷	۰/۰۰۱	۰/۱۶۴
خطا	۴۶۷۵/۱۸۹	۲۷	۸۲/۰۲۱			
کل	۳۳۲۶۱/۷۰۷	۳۰				

با توجه به داده‌های جدول شماره (۱۱) میزان سطح معناداری برابر است با $0/01$ که این مقدار کوچکتر از $0/05$ است؛ بنابراین بین دو گروه آزمایش و گروه کنترل اختلاف معناداری وجود دارد. این مقادیر حاکی از آن است که آموزش‌ها تأثیر مثبتی بر مدیریت احساس دانش‌آموزان داشته است. به عبارت دیگر می‌توان نتیجه گرفت که آموزش فلسفه برای کودکان بر مدیریت احساس دانش‌آموزان مؤثر است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر آموزش فلسفه برای کودکان (فبک) بر مهارت‌های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) در دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی انجام شد. نتایج تحقیق به‌طور کلی نشان داد که آموزش فلسفه به دانش‌آموزان تأثیر مثبتی بر مدیریت استرس و مدیریت احساس دانش‌آموزان داشته است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش فلسفه به کودکان باعث افزایش مهارت زندگی در بعد مدیریت استرس و مدیریت احساس در دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شده است.

افلاکی‌فرد و قلعه‌نوی، بیان می‌کنند که یکی از اهداف اصلی برنامه آموزش فلسفه برای کودکان، بهبود شرایط آموزش تفکر در نظام‌های آموزشی است؛ هدف این برنامه کمک به کودکان است تا یاد بگیرند چگونه خودشان فکر کنند. فلسفه برای کودکان یک فعالیت آموزشی است که منجر به بهبود تفکر خلاق و روابط اجتماعی در آن‌ها می‌شود. دانش‌آموز با آموزش فلسفه یاد می‌گیرد که چگونه خود را در موقعیت‌های جدید قرار دهد و راه‌حل‌های جدید بیابد (Aflakifard, & GhalehNoei, 2023). درواقع، فلسفه برای کودک، با خلق فرصت‌هایی برای تمرکز کودک در مواجهه با شرایط موجود و اندیشیدن، او را در موقعیت‌های مختلف انتخاب و تصمیم‌گیری قرار داده و کودک را در حل چالش‌ها و یافتن راه‌حل برای مسائل روزمره یاری می‌رساند.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که مهمترین دوره هر نظام آموزشی در جهان، دوره ابتدایی است که در رشد، تربیت و تکوین شخصیت کودکان تأثیر به‌سزایی دارد. دانش‌آموزان دوره ابتدایی به لحاظ عاطفی، جسمانی و روانی در مرحله رشد قرار دارند و لازم است معلمان و والدین با شناخت ویژگی‌های مختلف دانش‌آموزان این دوره سنی، درصدد رفع هرچه بهتر نیازهای مختلف آن‌ها باشند (Rauf, 2024). آموزش و پرورش در تلاش است در قالب برنامه‌های مختلف از جمله آموزش فلسفه برای کودکان از طریق فراهم‌سازی زمینه‌های لازم شناختی و انگیزشی، موجبات خودانگیزگی کودکان نسبت به یادگیری مهارت‌های زندگی را فراهم ساخته و مواجه کودکان با ابعاد مهارت‌های زندگی و محتوای آن‌ها را، از راه تحلیل و تعمق معنا بخشد. آموزش فلسفه برای کودکان کلیدی طلایی است که می‌تواند به رشد مهمترین جنبه درونی کودکان یعنی تفکر کمک می‌کند. همان‌طور که در بخش مقدمه ذکر شد، لیپمن با طراحی و اجرای برنامه‌ای با عنوان فلسفه برای کودکان که به اختصار "فبک" می‌نامند، تلاش نمود تا فلسفه را به جایگاه واقعی خویش، آن‌گونه که سقراط مد نظر داشت بازگرداند. به نظر او فلسفه ویژه بزرگسالان نیست و کودکان نیز می‌توانند آن را انجام دهند. او فلسفه را در معنای فلسفیدن به کار برد، کاری که کودکان می‌توانند آن را انجام دهند و به‌شکل ذاتی مستعد انجام آن هستند (SeifigGandmani et al, 2011). آموزش فلسفه و تفکر فلسفی به کودک می‌آموزد که عقاید خود و دیگران را به چالش کشیده و به‌راحتی اسیر افکار و باورهای خرافه گونه نشود، افکارش را بازبینی و کنترل کند، نگرانی‌های بی‌جا در مورد افکارش نداشته باشد و قادر شود افکار منفی و مزاحم را از خویش دور کند (Rauf, 2024: 55). داستان‌ها یکی از ابزارهای مفید در آموزش فلسفه به کودکان هستند. بنابراین یک داستان می‌تواند فرصتی برای شروع یک گفتگوی فلسفی با کودکان باشد. بزرگسالان می‌توانند هنگام خواندن با صدای بلند از کودکان سؤالات فلسفی بپرسند. داستان‌ها، همراه با پرسش‌های عمیق، می‌توانند الهام بخش کودکان و ارتقای خلاقیت و تخیل آنها باشند. بزرگسالان می‌توانند خود «سؤالات فلسفی» را به داستان‌ها و افسانه‌های «کلاسیک» اضافه کنند یا از کتاب‌های ویژه کودکان برای بحث در مورد فلسفه با کودکان استفاده کنند (Siegmund, 2020). در واقع آموزش فلسفه برای کودکان درصدد است تا از همان اوایل کودکی مهارت‌هایی را به کودکان بیاموزد تا توانایی‌های خود را بشناسند و با به کارگیری آنها، محیطی بهتر برای زندگی حال و آینده خود بسازند. باید توجه داشت که همه نیازهای انسان توسط شرایط استرس‌زای روزمره به خطر می‌افتد، که ممکن است به‌طور عینی یا ذهنی افزایش یابد. استرس حاد کنترل نشده می‌تواند بر احساسات، تفکر و رفتار تأثیر بگذارد و استرس مزمن می‌تواند منجر به چندین مشکل جدی برای سلامتی شود. فلسفه می‌تواند چارچوبی از تفکر ارائه دهد که ممکن است به مدیریت استرس روزمره کمک کند. ابعاد شخصی در مدیریت فلسفی استرس

شامل نمونه‌هایی از ارسطو مانند اخلاق و لذت و نمونه‌هایی از افلاطون مانند پیوستن به خیر برتر و آرامش از طریق قضاوت و دل‌بستگی عقلانی می‌شود. علاوه بر این، ابعاد اجتماعی مدیریت فلسفی استرس نیز وجود دارد، زیرا شواهد علمی فراوانی وجود دارد که نشان می‌دهد استرس بر تصمیم‌گیری اخلاقی تأثیر می‌گذارد (Yapijakis, 2022).

سربین در پژوهش خود نشان داد که آموزش فلسفه برای کودکان باعث افزایش معنی‌دار نگرش‌های تفکر انتقادی شرکت‌کنندگان شده است (Serin, 2023). سیندبرگ، دریافت که معلمان تمرین فلسفه برای کودکان را بسیار مثبت ارزیابی می‌کنند و آموزش فلسفه برای کودکان چندین تأثیر مثبت بر معلمان و تدریس و همچنین بر دانش‌آموزان دارد. مهم‌تر از همه، مطالعات نشان می‌دهد که فلسفه برای کودکان بر نحوه درک معلمان از دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و اینکه تدریس فلسفه برای کودکان شکلی از تدریس است که به‌ویژه برای دانش‌آموزان حاشیه‌نشین مطلوب است (Sindberg, 2021). رحیمی و همکاران، نشان دادند که اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر ابعاد رشدی کودکان و نوجوانان اثربخشی بالایی دارد (Rahimi et al, 2023).

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که مسئله‌ای که باید به آن پرداخته شود، این است که نظام آموزشی باید روش‌های گوناگون فلسفه و فلسفه‌ورزی را در برنامه درسی و محتوای آموزشی کودکان زمینه‌سازی و آموزش فلسفه به کودکان را در مدارس گسترش دهد. در واقع فلسفیدن و فلسفه‌ورزی، به‌عنوان روشی برای پرورش قوه فکر، اندیشه و ذوق به کودکان کمک می‌کند با ذهنی بازتر و با استدلال‌های منطقی، دنیای ناشناخته خود را تحلیل و تفسیر کنند. وقتی دانش‌آموزان در کلاس‌های آموزش فلسفه شرکت می‌کنند، مهارت‌های مختلف اندیشیدن و تحلیل گفتار را می‌آموزند، ذهنیت فلسفی در آنان تقویت می‌شود و با دیدی تعمق‌نگرانه به پدیده‌های اطراف خود می‌اندیشند. این تحلیل روابط بین پدیده‌ها و تعمق‌نگری موجب می‌شود تا به روابط علت و معلولی پدیده‌ها توجه داشته باشند و بتوانند با این گونه نگرش با دنیای اطراف خود و به‌ویژه با انسان‌های اطراف خود ارتباط برقرار کنند (Worely, 2016). برقراری ارتباط موجب می‌شود تا کودک نسبت به افرادی که با آن‌ها زمینه مشترک دارد همدلی کند و ارتباط مؤثر داشته باشند. همچنین تقویت مهارت‌های تفکر کودکان، در مدیریت هیجانات‌شان تأثیر می‌گذارد و به‌طور کلی مهارت‌های احساسی آنان را رشد می‌دهد. پیشرفت در مهارت‌های احساسی و بهبود روابط بین‌گروهی در مدیریت رفتار آنان مؤثر است. باید توجه داشت که مهارت‌های رفتاری بیش از هر چیز متأثر از مهارت‌های احساسی است؛ وقتی فرد بر احساسات خود کنترل داشته باشد، رفتارهای خود را عقلانی‌تر تنظیم می‌کند. آموزش فلسفه برای کودکان موجب گسترش نوع نگاه آنان به مسائل اطراف خود و همچنین توجه به علل بروز یک رفتار می‌گردد. آنان می‌آموزند که علاوه بر مشاهده و توجه به یک رفتار، علل و انگیزه‌های بروز آن رفتار را مورد توجه قرار دهند. افرادی که از ویژگی‌های تفکر فلسفی نظیر تعمق اندیشه، جامعیت فکر و انعطاف‌پذیری برخوردار باشند، بهتر از دیگران می‌توانند هدف‌های زندگی خود را مشخص کنند. وقتی هدف‌ها به خوبی مشخص شد و فرد نسبت به خود و آینده‌اش شناخت پیدا کرد، می‌تواند به‌خوبی تصمیم‌گیری کند و امور خود را طبق برنامه پیش ببرد (Pala, 2022). پژوهش‌های اخیر در حوزه علوم تربیتی، علوم اجتماعی و روان‌شناسی، نشان می‌دهد که آموزش فلسفه به کودکان مزایای متعددی از جمله ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی، سلامت و بهزیستی روان و موفقیت تحصیلی را در پی دارد (Rauf, 2024: 45-35). با توجه به این واقعیت که کودکان بیشتر وقت خود را در محیط مدرسه می‌گذرانند، برنامه‌های آموزش فلسفه برای کودکان در مدرسه به‌عنوان یک فرصت سازنده برای ارتقای بهزیستی و افزایش ارضای نیازهای اساسی روان‌شناختی و در عین حال جلوگیری از ایجاد شاخص‌های منفی سلامت روان از جمله اضطراب، افسردگی، خشم و پرخاشگری پیشنهاد شده است. بدین ترتیب، آموزش فلسفه برای کودکان قصد دارد فضای امنی را فراهم کند که در آن کودکان به‌تنهایی فکر کنند. تصور می‌شود که این امر باعث تشویق بیشتر به استقلال فکری و عاطفی می‌شود، که وسیله اصلی ارتقای سلامت روانی برای کودکان است. تحقیقات در مورد اثرات آموزش فلسفه

برای کودکان تأثیرات مثبتی بر مهارت‌های شناختی کوتاه‌مدت و بلندمدت در میان کودکان دبستانی و همچنین تأثیر آن بر عزت نفس و توانایی شناسایی احساسات و مدیریت آن را نشان داده است.

پیشنهادهای

با توجه به تأثیر مثبت آموزش فلسفه به دانش‌آموزان کلاس پنجم در جهت مدیریت استرس و احساس، پیشنهاد می‌گردد: مسئولین در حیطه برنامه‌ریزی در ارتباط با درس‌های مدرسه، داستان‌هایی با مضمون آموزش فلسفه در برنامه‌های درسی بگنجانند. همچنین با توجه به لزوم آموزش فلسفه به کودکان در مقطع ابتدایی، استفاده از ظرفیت فضای مجازی جهت آموزش فلسفه برای کودکان می‌تواند موثر واقع شود چرا که آموزش به صورت مجازی می‌تواند محدودیت آموزش به صورت حضوری را تعدیل نماید. با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد آموزش فلسفه به کودکان در مدیریت احساس تأثیر مثبت دارد، پیشنهاد می‌شود با برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان، جایگاه آموزش فلسفه به کودکان و روش‌های آموزش فلسفه برای کودکان تبیین شود. با توجه به نتایج به دست آمده مبنی بر اینکه آموزش فلسفه برای کودکان در مهارت‌های زندگی (مدیریت استرس و مدیریت احساس) تأثیر مثبت دارد، با برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین جایگاه آموزش فلسفه به کودکان و روش‌های آموزش فلسفه آموزش داده شود.

تقدیر و تشکر

از آن جایی که این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم تربیتی است که در پردیس شهید رجایی دانشگاه فرهنگیان شیراز به سرانجام رسیده است، از مسئولین و داوران محترم که در مراحل مختلف، داوری این پژوهش را برعهده داشتند، تشکر به عمل می‌آید. همچنین از دانش‌آموزان شهرستان زرین‌دشت و والدین آنان و آموزگاران و مسئولین اداره آموزش و پرورش این شهرستان که همکاری لازم در جهت اجرای این پژوهش داشتند تقدیر می‌گردد.

References

- Aflakifard, H. & GhalehNoei, M. (2023). The Necessity of Teaching Philosophy for Children and Its Role in Promoting Students' Creative Thinking and Social Skills. *Journal of Philosophical Investigations*, 17(44), 824-840. doi: 10.22034/jpiut.2023.55051.3460
- Alijafari, K. (2017). *The Method of Teaching Islamic Philosophy to Children* [Master's thesis, Imam Khomeini Higher Education Complex].
- Almasi Hosseini, S. S. (2011). *Investigating the effect of the implementation of the thinking training program, titled "Philosophy for Children" as a research community, on the improvement of social skills and self-esteem in fifth grade students* [Master's thesis, Allameh Tabatabai University].Tehran.
- Barani, S. M., Bahmani, T., & Barani, S. M. A. (2024). Effect of Philosophy for Children Curriculum on Life Skills Development in Fifth Grade Students Attending Public Elementary Schools in Behbahan. *Thinking and Children*, 14(2), 27-49. Doi: 10.30465/fabak.2024.9275.
- Exupèry, A. (2024). *The Little Prince* (A. Shamlou, Trans.) Negah.
- Fazaalizadeh, S. & Masoumi Fard, M. (2019). How to realize life skills in primary education curricula. The Second National Conference on New Findings of Teaching-Learning in Primary Education. <https://civilica.com/doc/1115698>
- Fisher, R(2017). *Teaching thinking to children* (M. Safai Moghadam & A. Najarian, Trans.). Gozen Publications.
- Khademsadegh, M., & Feridouni, S. (2014). *The effectiveness of teaching philosophy to children in the development of philosophical thinking of sixth grade students in Shiraz district*. The First International Conference on Innovation and Research in Arts and Humanities.
- Karmi, M. & Mohammadkhani, Sh. (2019). Effectiveness of life skills training on reducing parent-child conflicts in students of Shirvan city. *Journal of Socio-Cultural Studies of Khorasan*, 13(2), 127-151. doi: 10.22034/fakh.2019.93119
- Lipman, M. (2015). *Natasha; A dialogue based on Vygotsky's theory* (M. Hedayati, Trans.).
- Lam, C. M. (2023). A philosophy for children approach to professional development of teachers. *Cambridge Journal of Education*, 53(1), 1-17.
- Naji, S. & Mahmoudi, S. N. (2023). Philosophical Stories as Textbooks: Advantages and Necessities of Stories from the Perspective of the Founders of P4C Program. *Thinking and Children*, 13(2), 241-266. doi: 10.30465/fabak.2022.7838

- Pala, F. (2022). The Effect of Philosophy Education for Children (P4C) on Students' Conceptual Achievement and Critical Thinking Skills: A Mixed Method Research. *Education Quarterly Reviews*, 5(3), 27-41.
- Pritchard, M. (2002). Philosophy for children.
- Rahimi, S., & Mers Abadi, J., & Alipour, F. (2023). A Meta-Analysis of the Effect of Philosophy for Children Program on the Developmental Dimensions (Cognitive, Social, Emotional and Moral) of Children and Adolescents in Iran. *Thinking and Children*, 13(2), 99-132. Doi: 10.30465/fabak.2023.7708
- Serin, N. (2023). The Effect of Philosophy for Children and Communities (P4C) on Preservice Teachers' Attitudes to Critical Thinking and Perception of Critical Reading Self-Efficacy. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8(20), 384-415.
- Siegmund, M. (2020). *Philosophy for Children. Grandpa Carl the Owl and his Grandson Nils the Owl*, Norderstedt.
- Sindberg, J. S. (2021). *The Impact of Philosophy with Children from the Perspective of Teachers*. <https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1871323>
- Rashtchi, M. (2012). Literary Stories and Their Role in the Improvement of Thinking Ability in Children. *Thinking and Children*, 1(2), 23-37.
- Rauf, Yasin. (2024). *The effect of teaching philosophy to children on the development of life skills of male students of the fifth grade of elementary school* [Master's thesis, Farhangian University]. Shiraz.
- Seifi Gandmani, M.Y., & Shaghaghi, F., & Kalantari Meybodi, S. (2011). The effectiveness of the philosophy education program for female students on their self-esteem and problem solving ability. *Applied Psychology Quarterly*, 5(2), 66-83.
- Shahmohammadi, N. (2020). A Review of Effectiveness of Teaching Philosophy to Children on Critical Thinking Skills of Sixth-Grade Students. *Thinking and Children*, 11(1), 95-116. doi: 10.30465/fabak.2020.5831
- Shiravani Shiri, A. (2023). The Role of the Story in Nurturing and Strengthening the Child's Questioning Skills. *Journal of Children's Literature Studies*, 13(2), 193-220. doi: 10.22099/jcls.2021.39417.1854
- Tajlinia, A. & Karimi, R. (2013). Investigating the effect of the implementation of the philosophy program for children in reducing and controlling the anger of the first grade male students of secondary school in Tehran, *Thinking and Children*, 5(9), 39-63.
- Worley, P. (2016). Philosophy and children. *The Philosophers' Magazine*, (72), 119-12
- Yapijakis, C. (2022). Philosophical Management of Stress: An Introduction. *Conatus - Journal of Philosophy*, 7(2), 7-31. <https://doi.org/10.12681/cjp.31823>
- Yunus, M., & Chaudhary Pankaj, K. (2023). The Role of Emotion Regulation in Stress Management: An Overview, *Journal of Clinical Research and Applied Medicine*, 3(1), 9-12. doi:10.5530/jcram.3.1.3.